

**KUNGÄLVS
KOMMUN**

Policy för Kungälv kommuns kommunala grundskolors skolgårdar

Policy

Diarie-/dokumentnummer: KS2023/0493

Beslut: 2023-10-05 kommunfullmäktige §151/2023

Beredande politiskt organ: Beredningen för lärande och kultur

Ersätter tidigare beslut KS2022/0834 Kommunfullmäktige § 75/2022

Giltighetstid: 2028-12-31

Dokumentansvarig: Sektor bildning och lärande

Senast uppdaterad av: Nämndsekreterare

Innehållsförteckning

Förord	3
Inledning	3
Syfte	4
Begreppsdefinition	4
Relation till andra styrdokument.....	5
Plan- och bygglagen.....	5
Skollagen	5
Kungälv kommun Idrottspolitiska program.....	5
Kungälv kommun strategiska mål	5
Forskningsresultat och fakta	6
Kvaliteter och innehåll av skolgårdar	6
Med en kvalitativ skolgård finns möjlighet att bedriva uteundervisning.....	7
Framtida vision	8
Sammanfattning.....	9
Uppföljning	9
Källhänvisning.....	10

Förord

Beredningen för lärande och kultur har under 2023 reviderat policyn för Kungälv kommunals kommunala grundskolor utifrån gällande styrdokument och relevanta studier.

Under mandatperioden 2018–2022 hade beredningen för Bildning och lärande dialog med förvaltningen där de informerade om skolgårdar och hur de såg ut på de skolor som finns i kommunal regi i Kungälv kommun. Det framkom att förvaltningen efterfrågade av beredningen en inriktning och vision om hur skolgårdarna skall byggas vid nybyggnationer.

Beredningen har under mandatperioden (2018–2022) arbetet med frågan kring skolgårdarnas utformning. Beredningen för Bildning och lärande har sammanställt långsiktiga visioner kring skolgårdar i detta dokument, policy gällande Kungälv kommunals kommunala grundskolors skolgårdar.

Inledning

På varje skola finns en skolgård. Hur stor den bör vara och hur den ser ut kan variera på många olika sätt, allt beror på hur behoven och grundförutsättningarna ser ut från början. Det finns många saker som en skolgård skall innehålla för att kunna gynna barns hälsosamma utveckling och vara en del i skolans verksamhet. Forskning visar att skolgårdarna fyller många viktiga delar i elevernas lärande, hälsa och sociala utveckling. Skolgårdens yta har betydelse för att kunna innehålla många olika varierande delar som ger eleverna möjlighet till att röra sig och få en god hälsa.

Sammantaget är ytstorleken en grundförutsättning för utemiljöns kvalitet, för att fullfölja skolgårdens potential att gynna barns kognitiva, sociala och fysiska utveckling under rast och i undervisning och samtidigt bidra med ekologiska och sociala värden i lokalsamhället.

Därför behöver rymliga ytstorlekar för utemiljöer i skola och förskola säkras¹.

För både lärande och folkhälsa är det viktigt med variationsrika och inspirerande utemiljöer som stimulerar barn och elever att vara ute på lediga stunder, uppmuntrar till lek, rörelse, social samvaro, skapande och upptäckarglädje, men också till stillhet, lugn och reflektion.

Beredningen för lärande och kultur har reflekterat över skillnaderna på skolgårdarna på de kommunala grundskolorna. Det verkar som om låg- och mellanstadier har olika möjligheter

till stor yta och många olika saker att göra på sin skolgård. Tittar man i stället på de högstadieskolor vi har i kommunal regi är avsaknaden till olika aktiviteter stor. Hur kommer sig detta? Minskar behovet att röra på sig och vilja göra saker på rasten med åldern?

¹ Jansson, M., Schneider, J., Mårtensson, F., Kylin, M., & Fridell, L. (2021). s.3.

Syfte

Allt arbete som rör elevers hälsa, lärande och utveckling, på alla nivåer i vår organisation, är av stor betydelse att beakta. Detta policydokument för Kungälvs kommuns kommunala skolgårdar är ett stöd för organisationens framtida planeringsarbete med hur skolgårdarna bör utformas. Här beskriver vi för bildning och lärande beredningen våra visioner om de framtida kommunala skolgårdarna i Kungälvs kommun.

Syftet med policyn är att skapa en gemensam riktning för utvecklingen av de kommunala grundskolornas skolgårdar. Policyn skall bidra till att öka likvärdigheten och kvalitén på våra grundskolors skolgårdar. De skall anpassas och vara likvärdiga och alla elever skall få rörelseutmaning utefter möjlighet och behov. Det innebär även att elever med minskad rörelseförmåga skall få möjlighet till fysisk aktivitet på de grundskolornas skolgårdar.

Beredningen för lärande och kultur föreslår att denna policy för Kungälvs kommuns kommunala grundskolors skolgårdar ligger till grund för en ny skolgårdshandlingsplan för de kommunala grundskolorna i kommunen.

Begreppsdefinition

Begreppet skolor i policyn innebär den kommunala anpassade skolan och de kommunala grundskolor som finns i Kungälvs kommun.

Tolkning av ordet skolgårdar är de platser där eleverna är utomhus och kan utmanas till rörelse, lek och kunskap.

Begreppet likvärdighet innebär att alla elever skall ha tillgång till rörelseutmaningar utomhus oavsett vilken kommunal grundskola eleven går på i Kungälvs kommun. Hur verksamheten skall utformas för att nå målet kan variera beroende på skolornas möjligheter och förutsättningar.

I Kungälvs kommuns skrift om policy för styrdokument står följande; *En policy är en övergripande avsiktsförklaring, som vägleder och anger förhållningssätt samt vilka värden som ska beaktas*²

² Policy för styrdokument Kungälv kommun

Relation till andra styrdokument

Här beskrivs vilka olika styrdokument som policyn förhåller sig till.

Plan- och bygglagen

I dagsläget är skolgårdar helt oreglerade i skollagstiftningen. Det fanns tidigare en statlig föreskrift för hur stor en skolgård skulle vara. Dock nämns det i plan- och bygglagen att en obebyggd tomt som ska bebyggas till skolverksamhet ska ha tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek eller utevistelse i anslutning till verksamheten eller i dess närhet³. Det står även att friytor ska prioriteras framför andra typer av ytor och bebyggelse om det är brist på utrymme för utevistelse.

Skollagen

I skollagen står det om rektorns ledningsansvar och beslut. Rektorn ansvarar för det pedagogiska arbetet på skolenheten. I skollagen definieras en skolenhet som en verksamhet där det finns en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra. *Verksamhet som inte bedrivs i förskolans eller skolans byggnader men som ändå ingår i enheten kan till exempel vara skolgårdar eller idrottsplatser i nära anslutning till byggnaderna⁴.*

Kungälv kommun Idrottspolitiska program

I kommunens idrottspolitiska program står det om vikten av att alla i Kungälv kommun har en god hälsa och upplever att de har livskvalité. Under avsnittet skola står det bland annat om att det skall finnas mötesplatser för idrotten och skolan. Skolans utemiljö skall inspirera till lek, rörelse och att det skall skapas möjligheter till gemensamma aktiviteter.

Kungälv kommun strategiska mål

Policy för Kungälv kommun kommunala grundskolors skolgårdar tar även hänsyn till kommunfullmäktiges strategiska mål inom utbildningsområdet som är:

- att ge goda förutsättningar för livslångt lärande. Kommunen är som huvudman ansvarig för den kommunala utbildningen. Det politiska ansvaret innebär att skapa så goda förutsättningar som möjligt för det livslånga lärandet. Det handlar bl.a. om elevhälsa, bra och välutbildade lärare och skolledare, IT, läromedel och lokaler mm. Det handlar också om ledning och styrning av en omfattande organisation, att rätt beslut fattas på rätt nivå⁵.

³ PBL 2 kap 9–10 §§

⁴ 1 kapitlet 3 § och 2 kapitlet 9 § skollagen.

⁵ Kungälv Trion 2021–2022

Forskningsresultat och fakta

Forskningen visar att skolgårdar fyller många viktiga behov, där ändamåls egen yta är en förutsättning för att kunna skapa och bibehålla kvalitet.

Många olika saker behöver rymmas för att skolgården ska kunna främja barns hälsosamma utveckling, samt bidra till skolverksamhet och lokalsamhället. Varje skolas kontext är också unik, där många olika faktorer spelar roll.

En sammantagen bild av forskningen visar att storleken av gården har stor betydelse, eftersom ytan krävs för att rymma en mängd olika typer av platser och element som tillsammans skapar god funktion.

Enligt SCB:s kartläggning Grundskolor och friytor får barn i grundskolor få allt mindre skolgårdar att leka på och det är stora skillnader mellan olika delar av landet.

- Friytan minskar, 44 m² / elev
- 40 % av alla grundskoleelever har för liten skolgård
- Storstäderna är generellt sämst
- Norra Sverige & glesbygd generellt bäst
- Friskolor hade i snitt 18 m² mindre friyta per elev, jämfört med kommunala skolor.

Kvaliteter och innehåll av skolgårdar

Det är tre grundläggande kvaliteter som ska finnas på skolgården som alla kräver areal: förutsättningar för **fysisk aktivitet**, **naturkontakt** samt **socialt liv**. Dessa tre kvaliteter är helt grundläggande för att en skolgård ska vara välfungerande för de många olika funktioner som skapar kvalitet för alla barn samt för skola och samhälle.

”Skolgårdar på över 10 000 kvm tycks ha särskilt goda förutsättningar att rymma alla dessa funktioner. Alltför små ytor begränsar leken och aktiviteten och kan ge upphov till problem såsom aggressivt eller undvikande beteende hos barn, låg fysisk aktivitet och fetma. Trängsel gör det dessutom svårt att uppnå god social samvaro, med plats för barn med olika ålder, könstillhörighet och funktionsvariation.”⁶

⁶ Jansson, M., Schneider, J., Mårtensson, F., Kylin, M., & Fridell, L. (2021).(s.3).

För att främja fysisk aktivitet behövs:

- ytstorlek i sig
- vegetation
- varierad topografi
- slingrande gångar
- dynamik i gestaltningen
- lösa lekobjekt
- fast lekutrustning
- hårdgjorda ytor
- sportytor

Naturkontakt kopplat till lärande, lek och återhämtning främjas bland annat av olika typer av vegetation och odling.

Det sociala livet på skolgården främjas av:

- en tillräcklig yta relaterat till antalet barn
- lösa lekobjekt
- varierade, gröna miljöer.

För att barn oavsett köns, ålder och funktionsvariationer ska kunna använda skolgården på lika villkor krävs en variation av funktioner och ytor. Grönska är viktig ur flera aspekter för skolgårdens kvalitet men kräver area för att kunna utveckla och bibehålla kvaliteten utan att slitaget blir för högt.

Med en kvalitativ skolgård finns möjlighet att bedriva uteundervisning

Det finns flera studier som visar på de positiva fördelarna av uteundervisning. Linköpings universitet har gjort en forsknings-sammanställning, Klassrum med himlen som tak, som visar att utomhusundervisning leder till en lång rad positiva effekter för elever i grundskoleålder till exempel⁷:

- Förbättrad inläring

⁷ Klassrum med himlen som tak, En kunskapsöversikt om vad utomhusundervisning betyder för lärande i grundskolan, Faskunger et al, Skrifter från Forum för ämnesdidaktik vid Linköpings universitet nr 10 © 2018 Linköpings universitet, Sveriges lantbruksuniversitet och Utenavet.

- Ökad kognitiv förmåga, förbättrad koncentration, förbättrat arbetsminne och förhöjd studiemotivation var andra viktiga effekter.
- Utomhusundervisning leder till ökad fysisk aktivitet, bättre matvanor och ökad naturkontakt hos eleverna
- Nästan alla studier på området redovisar positiva resultat (93 % för naturkunskap). I stort sett ingen studie har negativa resultat

Effekter av ökad undervisning utomhus:

- Ökat självförtroende hos elever
- Bättre processfärdigheter i naturvetenskap
- Ökad förståelse för design och teknologi
- Ökad stolthet över lokalsamhället
- Högre motivation till inläring
- Ökat ansvarstagande
- Mer lek och rörelse
- Ökad motivation till hälsosammare matvanor
- Ökad motivation till att träna/motionera

Fördelar med uteundervisning:

- Utomhusmiljön har stor potential att bidra till en ny pedagogik
- Elever lär av varandra och elever och lärare lär sig saker tillsammans
- Främjar delaktighet, inflytande, reflektion och kreativt skapande
- Gynnar elever med låg motivation till traditionell undervisning
- Leder till ökad fysisk aktivitet, välbefinnande och hälsa
- Leder till ökad naturkontakt

Framtida vision

Beredningen lärande och kulturs framtidsvision om skolgårdar i Kungälv kommunala skolor är att:

- Ytan ska vara tillräckligt stor utifrån forskningsresultat så att kvalitén blir ändamålsenlig
- Skolgården ska bidra till fysisk aktivitet, naturkontakt och social samvaro
- Ytan ska vara varierad
- Möjlighet till utomhusundervisning ska beakta
- Barnen bör involveras i framtagandet av utformningen så att de känner sig involverade och skadegörelse minskar
- Skolgårdarna skall vara inkluderande för alla elever

Sammanfattning

På varje skola finns en skolgård. Hur stor den bör vara och hur den ser ut kan variera på många olika sätt, allt beror på hur behoven och grundförutsättningarna ser ut från början. Det finns många saker som en skolgård skall innehålla för att kunna gynna barns hälsosamma utveckling och vara en del i skolans verksamhet.

Sammantaget är ytstorleken en grundförutsättning för utemiljöns kvalitet, för att fullfölja skolgårdens potential att gynna barns kognitiva, sociala och fysiska utveckling under rast och i undervisning och samtidigt bidra med ekologiska och sociala värden i lokalsamhället.

Därför behöver rymliga ytstorlekar för utemiljöer i skola och förskola säkras⁸.

Det är tre grundläggande kvaliteter som ska finnas på skolgården som alla kräver areal: förutsättningar för **fysisk aktivitet**, **naturkontakt** samt **socialt liv**. Dessa tre kvaliteter är helt grundläggande för att en skolgård ska vara välfungerande för de många olika funktioner som skapar kvalitet för alla barn samt för skola och samhälle.

Det finns flera studier som visar på de positiva fördelarna av uteundervisning. Klassrum med himlen som tak visar att utomhusundervisning leder till en lång rad positiva effekter för elever i grundskoleålder. Därför är det av stor vikt att kommunen tänker in ett utrymme på skolgården som kan fungera i uteundervisningen.

Uppföljning

I samband med att Policy för Kungälv kommun kommunala grundskolors skolgårdar revideras varje mandatperiod blir ansvariga politiker uppdaterade och dialog förs om utvecklingen inom området.

⁸ Jansson, M., Schneider, J., Mårtensson, F., Kylin, M., & Fridell, L. (2021).(s.3).

Källhänvisning

Grundskolor och friytor Nationell kartläggning och uppföljning av grundskoleelevers tillgång till friytor 2014–2017.

<https://www.boverket.se/contentassets/7f6b1586a5504fcfa11ea370f73b2b05/rapport-grundskolor-och-friytor.pdf> (hämtat 2022-02-15)

Hälsöfrämjande och pedagogiska utemiljöer för elever. Motion 2018/19:2737 av Jonas Eriksson och Rebecka Le Moine (båda MP) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/halsöframjande-och-pedagogiska-utemiljoer-for_H6022737 (hämtat

22-02-15)

Kungälv kommun Idrottspolitiska program. KS2018/1043

<https://www.kungalv.se/siteassets/dokument/kommun-och-politik/styrdokument/for-invanare-och-foretagare/idrottspolitiskt-program.pdf> (hämtat 2022-02-15)

Jansson, M., Schneider, J., Mårtensson, F., Kylin, M., & Fridell, L. (2021). Rum för skolans utemiljö– Fördjupad analys kring yta för förskolegård och skolgård.

https://pub.epsilon.slu.se/23467/1/jansson_m_et_al_210428.pdf (hämtad 22-02-17)

Kungälvstrion 2021–2022 <https://www.kungalv.se/siteassets/dokument/kommun-och-politik/arsredovisning/budgetdirektiv-kungalvstrion-2021-2022-slutversion-8-april-2020.pdf>, hämtad 2021-12-09

Kungälv kommun: Policy för styrdokument Kungälv kommun. KS2019/1577

<https://www.kungalv.se/siteassets/dokument/kommun-och-politik/styrdokument/kommunens-interna/policy-for-styrdokument.pdf> (hämtad 21/3 2022)